

КАРАКТЕРИСТИКЕ КУЛТУРНЕ ПОТРОШЊЕ СТАНОВНИШТВА ГРАДА НИША

Јелена Петковић

Универзитет у Нишу, Филозофски факултет, Ниш, Србија
jelena.petkovic@filfak.ni.ac.rs

Апстракт

Рад се заснива на резултатима ширег емпиријског истраживања културне партиципације градског, приградског и сеоског становништва Града Ниша, спроведеног 2015. године применом комбинованог упитника на узорку од 800 испитаника. Овде приказани резултати истраживања односе се само на аспект културне потрошње, с циљем да се представе емпиријски налази у вези са тим на који начин и у којој мери место становања испитаника, у корелацији са осталим социодемографским обележјима (старост, пол, школска спрема, занимање, задовољство материјалним статусом), утиче на њихову културну потрошњу, односно на учесталост, облике и ограничења те потрошње. Реч је о квантитативном социолошком истраживању, које је ослоњено на теорију о класно-културној хомологији Пјера Бурдијеа. Резултати истраживања до којих се дошло указују на то да млађи људи који живе у градском насељу, са вишим степеном школске спреме и повољнијим економским позицијама, чешће од осталих учествују у културној потрошњи и чешће су од осталих у току слободног времена укључени у стицање додатних уметничких, интелектуалних и/или техничких знања и вештина. Половина свих испитаника обухваћених истраживањем, међу којима се издвајају они у касним средњим годинама (од 40 година до 54 године), наглашава недостатак новца (објективна препрека), док четвртина свих анкетираних испитаника, посебно најстарији становници села (преко 55 година), наглашава недостатак интересовања (субјективна препрека) као главно ограничење сопствене културне потрошње. Уопштено гледано, истраживачки налази указују на просечну учесталост и врло ограничен обим културне потрошње свих испитаника обухваћених истраживањем, на резиденцијалну неједнакост и друштвену предиспонираност њихових културних пракси.

Кључне речи: културна потрошња, градско, приградско и сеоско становништво, друштвени и културни развој, Град Ниш.

THE CHARACTERISTICS OF CULTURAL CONSUMPTION OF THE POPULATION OF THE CITY OF NIŠ

Abstract

The paper is based on the results of an extensive empirical study of the cultural participation of the urban, suburban and rural population of the City of Niš, carried out in 2015, using a combined questionnaire on a sample of 800 respondents. The research results presented here refer only to the aspect of cultural consumption, with the aim of presenting the empirical findings and indicating whether, and to what extent, the place of residence of the participants, in correlation with the remaining socio-demographic features (age, gender, level of education, profession, satisfaction with one's financial status), influence their cultural consumption, determining the frequency, forms and limitations of this consumption. The research approach is primarily founded in sociology, and is methodologically quantitatively focused on and developed within the theory of the class-cultural homology of Pierre Bourdieu. The research results indicate that young people who live in urban settlements, with a higher education background and favorable economic means, more often than others participate in cultural consumption, and are more frequently than others involved in acquiring additional artistic, intellectual and/or technical knowledge or skills in their leisure time. One half of all the respondents included in the study, mostly the middle-aged (40–54 years of age), point out the lack of money (an objective obstacle), while one-fourth of all the surveyed respondents, especially the oldest members of village societies (over the age of 55), point out the lack of interest (a subjective obstacle) as the main limitation to their own cultural consumption. The results mostly indicate an average frequency and very limited extent of cultural consumption of all the respondents included in the research to residential inequality and the social predispositions of cultural practices.

Key words: cultural consumption, urban, suburban and rural population, social and cultural development, the City of Niš.

УВОД

Друштвени развој Србије, поред доминантно изражених економских, политичких и технолошких промена, неопходно је посматрати и у контексту промена које настају у сфери културе или изостају из ње. Као држава са централном географском позицијом у региону, а још увек периферном развојном позицијом у европским и светским оквирима, Србија несумњиво мора да јача и оснажује не само свој економски већ и *културни капитал* (Burdije, 2013 [1979]) и укупан социјални потенцијал. Подаци о школској спреми грађана Србије, што је један од основних показатеља образовне структуре становништва, указују на то да трећина грађана Србије старости 15 и више година (34,4%) није даље одмакла од стицања основног образовања, од чега је 13,7%, односно сваки седми грађанин Србије, без школе или са непотпуном основном школом (Републички завод за статистику, 2013, стр. 18). Уочљиве су и регионалне неједнакости у нивоу образовања грађана Србије. Према статистичким показатељи-

ма, регион Јужне и Источне Србије, коме припада и Град Ниш, у најнеповољнијем је положају у односу на остале регионе у Републици Србији (регион Београда, регион Војводине, регион Шумадије и Западне Србије)¹ будући да предњачи у највећем уделу лица старих 15 и више година која су без школске спреме или са најнижом школском спремом (са непотпуном или потпуном основном школом), као и у највећем уделу неписмених лица и компјутерски неписмених лица (Републички завод за статистику, 2013; Марковић Крстић, 2014, стр. 72–92). Иако су неповољне демографске тенденције као што су депопулација и старење становништва присутне у свим регионима, оне су најизраженије у региону Јужне и Источне Србије, посебно у сеоским насељима овог региона. Могу се уочити и неки специфични проблеми сеоског страновништва овог региона и Града Ниша као што су сиромаштво, незапосленост, нередовна примања, несигурна егзистенција, миграције, економска зависност младих од родитеља и друго (Марковић Крстић, 2016, стр. 543–562). Све то утиче на нарушавање и пад квалитета живота посебно младих и старијих људи на селу, као и на њихов културни живот у контексту општих демографских и друштвено-економских околности.

Сврха овог рада огледа се у представљању налаза теоријског и емпиријског истраживања основних карактеристика културне потрошње становника Града Ниша, који живе у градским и осталим – сеоским и приградским – насељима. Резултати истраживања представљени су преко три нивоа анализе: а) учесталост културне потрошње, б) облици културне потрошње и в) препреке остваривању културне потрошње испитаника.

Теоријски оквир истраживања

Као један од аспеката културне партиципације, културна потрошња подразумева конзумацију различитих културних садржаја, која се може остваривати путем разних формалних или неформалних канала и може имати много форми (од конзумирања културних садржаја у јавном и приватном простору од стране одређене публике, преко куповине културних добара, па до уметничких и свакодневних културних пракси грађана). Културна потрошња је у социолошкој литератури најчешће теоријски разматрана у контексту друштвене стратификације, уз преовладавање две основне групе теорија: оних доминантнијих, које активности културне потрошње доводе у везу са друштвеним класама, и оних које оспоравају поменуту везу у

¹ У Попису из 2011. године недостају статистички подаци за регион Косова и Метохије, с обзиром на то да на територији јужне српске покрајине тада нису постојали услови за спровођење пописа.

модерним постиндустријским друштвима (деталније Цветичанин, 2007, стр. 12–34; Chan, Goldthorp, 2007, стр. 168–190).

Као један од најзначајнијих представника прве групе теорија, Пјер Бурдије (Burdije, 2013 [1979]) заступа становиште о класно-културној хомологији, односно о значајном подударању социјалне и културне стратификације. Наглашава се да култура и културна потрошња доприносе репродукцији класног система у савременим друштвима, да оснажују класне и статусне поделе, доприносећи доминацији више социјалне класе. Друштвено значење класа Бурдије не своди само на место које оне заузимају у систему произвођења материјалног богатства, већ и на целокупан начин живота, културне изборе, поступке и просуђивања. Као једно од социјално дистинктивних обележја, Бурдије сматра да је културна потрошња у великој мери утемељена на обиму и композицији различитих врста капитала: *економског* – новац, материјално богатство, *културног* – ниво и квалитет образовања, квалификације, вредности, културна добра и *социјалног капитала* – формалне и неформалне друштвене везе, углед (Марковић Крстић и Милошевић Радуловић, 2016, стр. 34–43). Културна потрошња је утемељена и на *хабитусу* појединачних друштвених група, који подразумева дијалектички однос између објективних услова егзистенције/припадности одређеној друштвеној групи и субјективног прихватања и прераде тих датости, интереса, склоности и очекивања. Из тога следи да припадници доминантне или више класе поседују највише свих врста капитала (економског, социјалног и културног), нису суочени са економским и социјалним нужностима и бригама за основну егзистенцију, па имају могућност да чешће учествују у културној потрошњи естетски вреднијих културних садржаја у односу на припаднике осталих класа.

Развијајући теорију о културним омнивोरима – униворима у оквиру културне потрошње, Ричард Петерсон је (Peterson, 1992) термином *омнивори* представио хетерогеност укуса и културну разноликост активности елите, док је супротан термин – *унивори* – осмишљен за означавање оних група чији припадници имају низак друштвени статус, а истовремено узак спектар културних активности и релативно хомоген (једносмеран) укус. Такође, новије студије културне потрошње поделу на културно активне и искључене грађане сматрају важнијом од разлике између ниске и високе културе (Donnat, 1994; Bennett et al., 2009), релативизујући тако вредносно утемељене поделе између различитих типова укуса. Отуда се емпиријска подела примарно врши на оне који су:

„културно активни и ангажовани у великом броју разноврсних активности и оне који су релативно повучени с ограниченијим распоном културних интересовања и активности” (Bennett et al. 2009: 49).

Истраживање које је представљено у овом раду ослоњено је првенствено на теорију о класно-културној хомологији као најприменљивијом за постсоцијалистичко друштво у Србији. Дакле, пошло се од претпоставке о постојању корелације између припадности различитим нивоима у друштвеној стратификацији, односно различитих начина живота и услова егзистенције, с једне стране, и културне потрошње, с друге стране. Будући да истраживање није обухватило утврђивање укуса испитаника (квалитет конзумираних културних садржаја), истраживачки фокус био је на утврђивању различитих нивоа учесталости, као и разноврсности облика и препрека културне потрошње испитаника.

Резултати раније спроведених истраживања у Србији

Истраживања културне потрошње имају релативно дугу научну традицију, спроводе се готово у целом свету и код нас скоро пет деценија (Burdije, 2013 [1979]; Peterson, 1992; Gans, 1999; DiMaggio, 1992; Немањић, 1991; Цветичанин, 2007; Цветичанин и Миланков, 2011).

Истраживање *Културне праксе грађана Србије* (Цветичанин и Миланков, 2011)² спада у истраживања културне потрошње и усредсређено је на проучавање карактеристика и активности публике у Србији. Резултати истраживања показују, између осталог, да тек трећина популације Србије (образованији, платежно способнији и они млађи и средњих година) учествује у традиционално схваћеним културним активностима (посете позоришту, биоскопима, уметничким галеријама и музејима, концертима, библиотекама; читање књига), док се једна четвртина грађана бави уметношћу (професионално или аматерски). Ниска платежна моћ грађана Србије и оскудна знања о уметности осиромашују њихов културни живот и онемогућавају им учешће у разноврснијим културним активностима, посебно оним елитним. У Јужној и Источној Србији је активна читалачка публика најмање присутна у односу на остала три региона. Значајне разлике појављују се и везано за слушање народне музике и посете концертима њених извођача, где је активна публика највећа у Јужној и Источној Србији, Шумадији и Западној Србији, а најмања у региону Београда. Такође, резултати овог истраживања показали су неравномерност културне понуде у регионима Србије, која је значајно боља (у погледу доступних културних догађаја) у региону Београда него у преостала три региона.

² Ради се о анкетном истраживању Завода за проучавање културног развитка спроведеном 2010. године, уз коришћење стандардизованог анкетног упитника на национално пропорционалном случајном узорку од 1490 испитаника (пунолетна лица, стално настањена на територији Србије без Косова и Метохије).

Истраживање под називом *Социјална искљученост у руралним областима Србије* (Цвејић, Бабовић, Петровић, Богданов, Вуковић, 2010)³ показало је да је социјална и културна искљученост сеоског становништва у Србији условљена високим учешћем необразованог становништва, високом стопом незапослености и лица старијих од 65 година, материјалним сиромаштвом, пасивном и слабо диверзификованом културном партиципацијом сеоске популације.⁴ Према налазима овог истраживања, главни разлози за слабо културно учешће јесу стил живота у којем се много времена троши на радне активности, слаба мотивисаност и незаинтересованост становника села, али и недовољно развијена културна инфраструктура и културна понуда у селима Србије. Основне школе постоје у већини села у Србији, али су предшколске установе, домови културе, библиотеке и додатни алтернативни образовни садржаји слабо заступљени (осим у Војводини). Такође, овим истраживањем потврђено је постојање извесних регионалних разлика у потрошњи културних садржаја, које показују нешто активнији стил становника војвођанских села у односу на остале. И резултати других истраживања (Марковић Крстић, 2016; Наумовић, Петковић, 2011, 2016) потврђују да су неповољне карактеристике квалитета живота људи на селу, у контексту општих демографских, друштвено-економских и културних околности, најизраженије у неразвијеним деловима Србије, посебно у пограничју источне и југоисточне Србије.

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР РАДА

Овај рад заснива се на резултатима ширег емпиријског истраживања културне партиципације градског, приградског и сеоског становништва Града Ниша, које је спроведено уз учешће испитаника из пет градских општина (Медијана, Палилула, Црвени крст, Пантелеј, Нишка бања), током прве половине 2015. године. Овде приказани резултати истраживања односе се само на аспект културне потрошње, с циљем да се представе емпиријски налази који указују на који начин и у којој мери место становања испитаника, у корелацији

³ Истраживање је спровела невладина организација SeConS – група за развојну иницијативу, уз подршку Програма УН за развој у Србији и Делегације Европске комисије у Србији, крајем 2009. године, анкетирањем на узорку од 1621 домаћинства у Србији (узорак је сачињен у складу са OECD стандардима за дефинисање руралних подручја).

⁴ Истраживачки налази показују да је сиромаштво двоструко више распрострањено у руралним него у урбаним подручјима Србије и да је проблем раног напуштања школовања међу сеоском популацијом у Србији веома изражен, будући да је 44% испитаника старих 15 и више година напустило школовање пре завршетка средње школе (детаљније у: Цвејић, Бабовић, Петровић, Богданов, Вуковић, 2010).

са осталим социодемографским обележјима (старост, пол, школска спрема, занимање и задовољство материјалним статусом), утиче на њихову културну потрошњу. Реч је о квантитативном истраживању учесталости, облика и ограничења културне потрошње, које је засновано на комплементарности дескриптивног и експланаторног социолошког приступа. Подаци су добијени усменом теренском анкетом, уз примену комбинованог упитника као основног инструмента истраживања. Узорак од 800 испитаника постављен је као комбинација стратификованог и случајног узорка. Стратуми су примарно били одређени на основу места становања испитаника (територијална распоређеност по критеријуму сталне настањености – град, приградско насеље, село) и старости (лица од 15 и више година старости). Осим градских становника насеља Ниш, узорак су у оквиру сваке од пет градских општина чинили становници по једног приградског и неколико сеоских насеља (осим у случају општине Медијана, која нема сеоских насеља)⁵. На избор пет приградских и 12 сеоских насеља примењена су два критеријума одабира: а) добра саобраћајна повезаност насеља са градом (једна од објективних претпоставки за остваривање јавне културне потрошње) и б) већи број становника у односу на друга насеља исте општине, како би се обезбедила заступљеност свих старосних група (15–24; 25–39; 40–54 и преко 55 година)⁶. У истраживању је коришћена теоријска анализа, компаративно-аналитички и статистички метод. Ради израчунавања нивоа учешћа испитаника у разноликим културним активностима примењена је методологија заснована на израчунавању Индекса културних пракси, која је коришћена у Евробарометар истраживању *Cultural access and participation* (European Commission, 2013). Примењујући ову методологију, формиран је *Индекс културне потрошње* – ИКПо, чиме су дефинисани нивои учешћа испитаника у различитим активностима културне потрошње.

У складу са постојећом неуједначеношћу урбаних и руралних развојних стратегија у нашем друштву, основна хипотеза била је да ће место становања испитаника статистички значајно утицати на ниво њихове културне потрошње. Такође, претпостављено је да ће ра-

⁵ Насеље Ниш / месне канцеларије – 400 испитаника (Медијана, Палилула, Пантелеј, Црвени крст и Нишка бања); Приградска насеља – 200 испитаника (Брзи брод, Девети мај / Ново село, Доња Врежина, Медошевац, Никола Тесла); Сеоска насеља – 200 испитаника (Габровац, Лалинац, Чокот, Доње Међурово, Горњи и Доњи Матејевац, Каменица, Кнез Село, Поповац, Вртиште, Јелашница и Прва Кутина).

⁶ Показало се да у селима Града Ниша са мањим бројем становника доминира најстарије становништво, а да у појединим случајевима у потпуности недостаје или је ретко присутан контингент најмлађег становништва (15 година – 24 године).

злике у учесталости и обиму те потрошње бити нарочито зависне од школске спреме, година старости и задовољства материјалним статусом испитаника (предикција чешћег учешћа образованијих, млађих, градских испитаника који су задовољни својим материјалним статусом у бројнијим и разноврснијим активностима културне потрошње).

ПРИКАЗ И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Учесталост културне потрошње становништва Града Ниша

Израчунавањем Индекса културне потрошње (ИКПо), који је био дефинисан као *врло висок*, *висок*, *просечан* и *низак*, утврђивани су нивои учешћа испитаника у девет понуђених активности културне потрошње (гледање/слушање културних програма на телевизији/радију; читање књиге; одлазак у биоскоп; посета историјских споменика или верских објеката; посета музеја или галерија; одлазак на концерт класичне, народне, поп и рок, џез музике; одлазак у позориште; одлазак у библиотеку; гледање балета или опере) у последњих 12 месеци пре анкетања.⁷

Налази на нивоу укупног узорка показују да највећи проценат испитаника има *просечан* ИКПо (41,42%), односно просечну учесталост културне потрошње. Забрињавајуће велики проценат испитаника има *низак* ИКПо (30,16%), што значи да готово трећина свих истраживањем обухваћених грађана Ниша ретко или готово никада не учествује у културној потрошњи, на супрот 22,53% оних са *високим* и свега 5,89% испитаника са *врло високим* ИКПо. Истраживањем је утврђено да основна демографска и социоекономска обележја значајно утичу на вредност ИКПо испитаника, односно на учесталост њихове културне потрошње (Табела 1).

⁷ Нивои учешћа у активностима културне потрошње одређени су на основу одговора „никада”, „1–2 пута”, „3–5 пута” и „више од 5 пута”. За сваки од наведених одговора додељивано је 0 бодова, 1 бод, 2 или 3 бода, наведеним редоследом. Тако је остварени распон бодова за одређивање ИКПо био од 0 до 27. Индекс културне потрошње дефинисан је као: *врло висок* уколико је резултат био у опсегу 21–27, *висок* за резултат у опсегу 14–20, *просечан* за резултат у опсегу 7–13 и *низак* за резултат у опсегу 0–6.

Табела 1. ИКПо у односу на место становања, пол, старост, школску спрему, занимање и оцену материјалног статуса испитаника

ИКПо	Низак	Просечан	Висок	Врло висок	Укупно ⁸
<i>Место становања</i>					
Град	45 (15,46%)	122 (41,92%)	97 (33,33%)	27 (9,28%)	291 (50,43%)
Остала насеља	129 (45,43%)	117 (41,03%)	33 (11,26%)	7 (2,29%)	286 (49,57%)
Приградско насеље	67 (42,41%)	63 (39,87%)	22 (13,92%)	6 (3,80%)	158 (27,38%)
Село	62 (48,44%)	54 (42,19%)	11 (8,59%)	1 (0,78%)	128 (22,19%)
$\chi^2 = 86,82$, $df = 6$, $p < 0,001$; $C = 0,36$					
<i>Пол</i>					
Женски	81 (25,16%)	144 (44,72%)	75 (23,29%)	22 (6,83%)	322 (55,81%)
Мушки	93 (36,47%)	95 (37,25%)	55 (21,57%)	12 (4,71%)	255 (44,19%)
$\chi^2 = 9,24$, $df = 3$, $p < 0,05$; $C = 0,13$					
<i>Старост (године)</i>					
15–24	16 (15,24%)	45 (42,86%)	38 (36,19%)	6 (5,71%)	105 (18,20%)
25–39	30 (20,83%)	63 (43,75%)	37 (25,69%)	14 (9,72%)	144 (24,96%)
40–54	71 (34,80%)	86 (42,16%)	38 (18,63%)	9 (4,41%)	204 (35,35%)
55+	57 (45,97%)	45 (36,29%)	17 (13,71%)	5 (4,03%)	124 (21,49%)
$\chi^2 = 44,77$, $df = 9$, $p < 0,001$; $C = 0,27$					
<i>Школска спрема</i>					
Виша или висока школа	27 (12,68%)	87 (40,85%)	73 (34,27%)	26 (12,21%)	213 (36,92%)
Четворогодишња средња школа или трогодишња стручна школа	86 (32,09%)	123 (45,90%)	52 (19,40%)	7 (2,61%)	268 (46,45%)
Без школе или основна	61 (63,16%)	29 (30,53%)	5 (5,26%)	1 (1,05%)	96 (16,63%)
$\chi^2 = 110,24$, $df = 6$, $p < 0,001$; $C = 0,40$					
<i>Занимање</i>					
Пољопривредник	35 (62,50%)	19 (33,93%)	2 (3,57%)	0 (0,00%)	56 (9,70%)
Радник	46 (42,99%)	47 (43,93%)	11 (10,28%)	3 (2,80%)	107 (18,54%)
Службеник/техничар	20 (23,81%)	42 (50,00%)	19 (22,62%)	3 (3,57%)	84 (14,58%)
Приватник/власник	5 (16,13%)	12 (38,71%)	12 (38,71%)	2 (6,45%)	31 (5,47%)
Стручњак/инжењер	3 (6,00%)	20 (40,00%)	18 (36,00%)	9 (18,00%)	50 (8,76%)
Руководилац	1 (7,14%)	3 (21,43%)	8 (57,14%)	2 (14,29%)	14 (2,58%)
Ученик/студент	9 (7,56%)	50 (42,02%)	49 (41,18%)	11 (9,24%)	119 (20,62%)
Издравано лице ⁹	54 (47,37%)	45 (39,47%)	11 (9,65%)	4 (3,51%)	114 (19,75%)
$\chi^2 = 156,92$, $df = 21$, $p < 0,001$; $C = 0,46$					
<i>Материјални статус</i>					
Веома добар	7 (9,72%)	22 (30,56%)	31 (43,06%)	12 (16,67%)	72 (12,48%)
Релативно добар	39 (18,48%)	99 (46,92%)	56 (26,54%)	17 (8,06%)	211 (36,57%)
Релативно лош	45 (32,85%)	62 (45,26%)	27 (19,71%)	3 (2,19%)	137 (23,74%)
Веома лош	57 (50,00%)	43 (37,72%)	12 (10,53%)	2 (1,75%)	114 (19,76%)
Неподношљив	26 (60,47%)	13 (30,23%)	4 (9,30%)	0 (0,00%)	43 (7,45%)
$\chi^2 = 104,55$, $df = 12$, $p < 0,001$; $C = 0,39$					

⁸ Испитаници који нису дали никакав одговор бар код једног од девет наведених питања нису узимани у обзир приликом израчунавања ИКПо, те је укупан број испитаника са утврђеним ИКПо 577, односно 72,13% укупног броја анкетираних.

⁹ Незапослени, домаћице, особе са посебним потребама.

Место становања је важан корелат нивоа учешћа истраживањем обухваћеног становништва Града Ниша у културној потрошњи, што је нарочито видљиво уколико се упореди учешће испитаника из сеоских и градских насеља у категорији *ниског*, *високог* и *врло високог* ИКПо. *Низак* ИКПо је најприсутнији код испитаника из сеоских насеља (три пута више у односу на испитанике из града), док је процентуална заступљеност испитаника из града у категорији *врло високог* ИКПо чак 12 пута већа у односу на оне из сеоских насеља и скоро два и по пута већа у односу на испитанике из приградских насеља. Мања културна потрошња у селима свакако има више узрока. Као један од најважнијих узрока издваја се начин живота у коме је највећи део времена посвећен физичком раду и обезбеђивању основних егзистенцијалних потреба услед високе стопе сиромаштва или ризика од сиромаштва. Ово потврђују и подаци из овог истраживања, који указују на то да је *низак* ИКПо најприсутнији управо код пољопривредника (62,5%), оних испитаника који су свој материјални статус оценили као неподношљив или веома лош (испитаници који живе у сеоским насељима су током анкетирања више од осталих испитаника давали овакву оцену) и најстаријих испитаника (55 и више година старости). Такође, неповољне образовне карактеристике испитаника који живе у сеоским насељима¹⁰ свакако су повезане са њиховим малим учешћем у културној потрошњи. Наиме, институционално образовање је један од основних чинилаца стицања знања и информација, култивисања укуса, а тиме и развијања и задовољавања разноврснијих културних потреба и интересовања. Негативни фактори који утичу на малу учесталост културне потрошње сеоског становништва су и недовољно развијена културна инфраструктура и оскудна културна понуда у селима, на шта упућују резултати других истраживања спроведених у Србији (Цвејић и остали, 2010). Такође, треба нагласити да старење често доводи до ограниченог приступа културним добрима (услед често нарушеног здравственог стања, ограничене физичке мобилности, претежно оскудних пензијских примања), што условљава мање учешће старијих лица у културној потрошњи, нарочито оној јавној, која подразумева посете културних догађаја, институција и манифестација. С друге стране, најактивнији у сфери културне потрошње су испитаници из града који имају високу или вишу школску спрему (стручњаци, инжењери, руководиоци) старости од 25 до 39 година, претежно женског пола, који су задовољни својим материјалним статусом. Ови налази јасно наглашавају утицај школске спреме, материјалног статуса и година старости на ниво културне по-

¹⁰ Истраживачки подаци о школској спреми испитаника који живе у сеоским насељима су следећи: без школе или непотпуна основна школа – 16,5%, основна школа – 14,4%, трогодишња стручна школа – 24,5%, четворогодишња средња школа – 25%, виша школа – 14,9%, висока школа – 4,8%.

трошње – што се ниво образовања и платежне моћи повећава, а године живота смањују, учешће испитаника у културној потрошњи расте. Резултати истраживања потврђују полазне претпоставке засноване на бурдијеовским премисама да ће већи обим и садејство нарочито културног и економског капитала допринети активнијој културној потрошњи испитаника.

Облици културне потрошње становништва Града Ниша

Међу девет понуђених активности културне потрошње, утврдили смо оне облике културне потрошње које су испитаници најчешће и најређе (или нису никада) практиковали у последњих 12 месеци пре анкетања. Услед ограничености простора у овом раду, Табелом 2 дат је увид само у оне облике културне потрошње корелиране са местом становања испитаника за које је утврђена највећа статистичка значајност, док је корелација облика културне потрошње са осталим социоекономским и демографским обележјима испитаника приказана и интерпретирана у самом тексту.

Сви видови културне потрошње који су били понуђени статистички се чешће користе у групи испитаника из градске средине, изузев концерата народне музике, које чешће посећују испитаници из приградских и сеоских насеља. Народна музика је део народне културе, блиска је традицији и фолклорном духу сеоске заједнице, те отуда и већа склоност испитаника из сеоских и приградских (мешовитих) насеља ка овој врсти културног стваралаштва. Међу понуђеним облицима културне потрошње, сви истраживањем обухваћени грађани Града Ниша најређе су гледали балет или оперу (испитаници из сеоских насеља чак 91,2% никада) и били на концерту класичне музике. Ово је разумљиво будући да се ради о културним садржајима који иначе привлаче најмањи проценат најобразованије публике и који испитаницима нису доступни или су им врло ретко доступни (нарочито уколико узмемо у обзир периодична и заиста ретка гостовања балетских и оперских представа у Нишу). Распон активности којима испитаници учествују у културној потрошњи је врло ограничен, док су посете јавним установама културе врло ретке. Ако посматрамо укупан узорак, можемо рећи да, у последњих 12 месеци пре анкетања, више од 60% испитаника никада није посетило јавне библиотеке, 50% испитаника није посетило музеје и галерије, 40% испитаника није посетило позориште, док трећина испитаника није отишла у биоскоп, посетила неки од историјских и верских споменика, прочитала књигу или отишла на концерт било које врсте музике.

Табела 2. Облици културне потрошње/место становања

Колико сте пута у последњих годину дана...	Град		Остала насеља		Приградско насеље		Село	
	број	%	број	%	број	%	број	%
<i>прочитали књигу?</i> ($\chi^2 = 100,38; df = 6; p < 0,001; C = 0,36$)								
Никада у последњих годину дана	56	16,4	149	46,0	72	41,4	77	51,3
Једном до 2 пута	48	14,0	60	18,5	38	21,8	22	14,7
3–5 пута	61	17,8	47	14,5	22	12,6	25	16,7
Више од 5 пута	177	51,8	68	21,0	42	24,1	26	17,3
Укупно:	342	100	324	100	174	100	150	100
<i>гледали балет или оперу?</i> ($\chi^2 = 82,34; df = 6; p < 0,001; C = 0,32$)								
Никада у последњих годину дана	249	72,0	302	86,0	157	81,8	145	91,2
Једном до 2 пута	66	19,1	30	8,5	22	11,5	8	5,0
3–5 пута	22	6,4	15	4,3	10	5,2	5	3,1
Више од 5 пута	9	2,6	4	1,1	3	1,6	1	0,6
Укупно:	346	100	351	100	192	100	159	100
<i>били на концерту народне музике?</i> $4 \times 3 (\chi^2 = 9,33; df = 6; p = 0,156; C = 0,11)$ $4 \times 2 (\chi^2 = 8,89; df = 3; p = 0,031; C = 0,11)$								
Никада у последњих годину дана	194	56,2	165	46,7	88	46,1	77	47,5
Једном до 2 пута	70	20,3	71	20,1	37	19,4	34	21,0
3–5 пута	46	13,3	64	18,1	36	18,8	28	17,3
Више од 5 пута	35	10,1	53	15,0	30	15,7	23	14,2
Укупно:	345	100	353	100	191	100	162	100
<i>пратили културне програме на ТВ-у или радију?</i> ($\chi^2 = 71,46; df = 6; p < 0,001; C = 0,30$)								
Никада у последњих годину дана	50	13,3	115	32,6	58	30,5	57	35,0
Једном до 2 пута	55	14,7	38	10,8	21	11,1	17	10,4
3–5 пута	53	14,1	88	24,9	47	24,7	41	25,2
Више од 5 пута	217	57,9	112	31,7	64	33,7	48	29,4
Укупно:	375	100	353	100	190	100	163	100

Испитаници из града предњаче у погледу навике читања књига, док је код осталих испитаника ова културна активност ретко присутна (51,3% испитаника из сеоских насеља није прочитало ниједну књигу у последњих 12 месеци пре анкетања). Одсуство читања књига код сваког другог испитаника који живи у неком од сеоских насеља повезано је са оскудним образовањем сељаштва, неизграђеним навикама читања, али и са отежаним приступом књигама услед недостатка новца за њихову куповину и одсуства библиотека у селима. Истраживање је, иначе, показало да испитаници из сеоских насеља врло ретко посеђују јавне библиотеке и остале културне установе (никада у последњих 12 месеци пре анкетања услуге јавних библиотека није користило 80,1% испитаника из сеоских и 71,7% испитаника из приградских насеља, на супрот 45,5% испитаника из града). Очигледно је да књига и традиционално схваћене културне активности у судару са модерном културом, која је повезана са технолошким напретком и доминацијом масовних медија, има све мањи значај. Ово потврђује и податак да је најчешћа активност културне потрошње на нивоу укупног узорка управо праћење културних програма на телевизији и/или радију, при чему се као најчешћи потрошачи културних медијских програма издвајају испитаници који

живе у граду (57,9%), затим у приградским насељима (33,7%) и на крају у сеоским насељима (29,4%). Интересантно је, међутим, да од свих понуђених културних активности, испитаници који живе у сеоским насељима, углавном мушкарци, најчешће практикују посете спортским догађајима (као учесници или посматрачи), што указује на то да радије учествују у оним културним активностима које не захтевају интелектуални напор, стечена научна знања и изграђене уметничке, естетске претензије, већ се опредељују за оне културне активности које се свODE на забаву, разоноду „лаким” садржајима и међусобно дружење.

Ради прецизнијег одређивања облика културне потрошње испитаника у току слободног времена, истраживано је да ли плаћено или неплаћено стичу додатна знања и/или вештине из различитих области које су процењене као значајне за њихов индивидуални и друштвени развој у целини. Показало се да ни у једној од четири понуђене области (страни језик; музика и друге уметности; рачунарство; техничка знања и вештине/занат) не постоји преовлађујући удео испитаника који су активни. Овај ниво анализе показао је да су културне активности испитаника у слободно време друштвено условљене и да је утицајност места становања испитаника (Табела 3), старости, образовања, занимања и материјалног статуса на њихово практиковање јасно уочљива.

Табела 3. Да ли у своје слободно време стичете додатна знања и вештине из следећих области (плаћено или неплаћено)?/
место становања

Додатна знања и вештине у току слободног времена / место становања	Град		Остала насеља		Приградско насеље		Село		Укупно	
	п	%	п	%	п	%	п	%		
Страни језик	Да	140	36,6	54	14,5	34	17	20	12	194 (25,9%)
	Не	242	63,4	312	85,5	166	83	146	88	554 (74,1%)
$(\chi^2 = 47,81; df = 2; p = 0,000 < 0,01; C = 0,245)$										
Музика и друге Уметности	Да	152	41,6	99	27	49	24,6	50	29,4	251 (34,2%)
	Не	213	58,4	270	73	150	75,4	120	70,6	483 (65,8%)
$(\chi^2 = 18,83; df = 2; p = 0,000 < 0,01; C = 0,158)$										
Рачунарство	Да	97	26,4	15	4,2	8	4	7	4,3	112 (15,3%)
	Не	271	73,6	347	95,8	190	96	157	95,7	618 (84,7%)
$(\chi^2 = 69,34; df = 2; p = 0,000 < 0,01; C = 0,295)$										
Техничка знања и вештине (занат)	Да	93	25,2	52	14,2	31	15,7	21	12,7	145 (19,8%)
	Не	276	74,8	311	85,8	167	84,3	144	87,3	587 (80,2%)
$(\chi^2 = 14,12; df = 2; p = 0,001 < 0,01; C = 0,138)$										

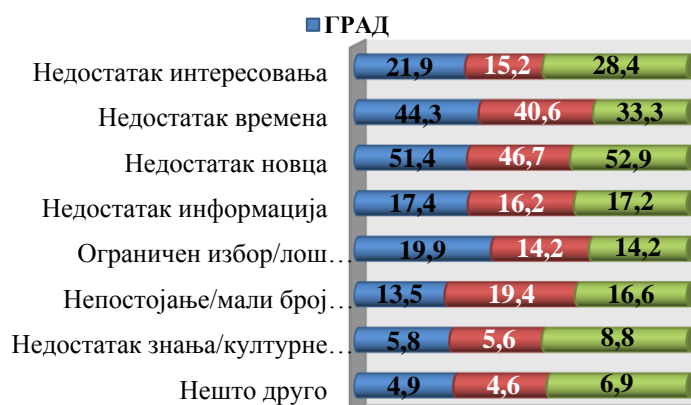
Показало се да је у свим посматраним областима статистички значајније учешће испитаника из града него испитаника из приградских и/или сеоских насеља. Рецимо, два пута је више испитаника који живе у граду (ученика/студената, службеника и приватних предузетника) који уче неки од страних језика у току слободног времена у

односу на испитанике из приградских насеља и три пута више у односу на испитанике из сеоских насеља. Такође, место становања испитаника показује се као најизраженији корелат управо у области информатичког оспособљавања, у коме учествује 26,4% испитаника из града, на супрот свега 4% испитаника из приградских насеља и 4,3% испитаника из сеоских насеља. У свим понуђеним активностима (нарочито у погледу учења страног језика и стицања додатних знања и вештина из области рачунарства) забележен је значајно већи степен учешћа млађих (од 15 година до 24 године) и раносредовечних испитаника из града (25–39 година), оних који имају вишу или високу школску спрему и задовољнији су својим материјалним статусом. Најмање учешће у стицању додатних знања и вештина забележено је код најстаријих испитаника (55 и више година), без школе или са завршеном основном школом, код пољопривредника и издржаваних лица (незапослени, домаћице, особе са посебним потребама), као и код оних испитаника који су незадовољни својим материјалним статусом. Интерпретацију ових налаза могуће је довести у везу са карактеристикама различитих резиденцијалних, старосних и професионалних група, као и са њиховим стилевима живота. Наиме, услед модерног и све учесталијег глобалног пословања, послови које обављају образованији испитаници из града захтевају не само специфична знања и компетенције у оквиру различитих професија већ и знање страних језика и информатичку писменост. Социјални контакти се данас све чешће остварују посредством рачунара и не ограничавају се само на припаднике сопственог народа, у чему предњаче млађи и средовечни људи, те је и њихова потреба за овим садржајима већа. У селима је ситуација другачија, имајући у виду да се људи претежно баве пољопривредом, да међусобно остварују углавном непосредну комуникацију, при чему познавање страних језика и рачунарских вештина није неопходно. Стицање додатних знања и вештина је у селима ограничено и непостојањем или врло ретким присуством алтернативних образовних садржаја. Испитаници из сеоских и приградских насеља се ретко усавршавају, и то најчешће у изради предмета који имају практичну сврху и естетско обележје народног стваралаштва (музика, уметнички и стари занати, као и послови домаће радиности), што одговара традиционалним праксама у оквиру народне културе, које се углавном преносе са колена на колена у оквиру породице.

Препреке остваривању културне потрошње

Материјални положај испитаника један је од најзначајнијих корелата учешћа у културном животу будући да је за више од половину испитаника на нивоу укупног узорка (50,7%) недостатак новца главна препрека за чешћу културну потрошњу. Као следећа главна

препрека код свих истраживањем обухваћених становника Града Ниша издваја се недостатак времена (39,7%), што се подудара са чињеницом да егзистенцијални проблеми, обављање некада и више полова истовремено – остављају мало времена и могућности за културне активности и праксе људи. Изненађује, међутим, податак да је велики проценат испитаника на нивоу укупног узорка (25,2%) недостатак интересовања навео као узрок непрактиковања културних активности. Дакле, једна четвртина свих истраживањем обухваћених становника Града Ниша потпуно свесно изопштава културу из свог свакодневног живота (услед неразвијених културних потреба), исказујући незаинтересованост за културне садржаје, догађаје и/или производе. Остале понуђене препреке показале су се нешто мање важним за учешће у културној потрошњи испитаника, на основу њихове субјективне процене.



Графикон 1. Главне препреке у остваривању културне потрошње/место становања

Недостатак новца су испитаници из сва три подузорка готово подједнако „окривили” за отежан приступ културним активностима и садржајима (Графикон 1), при чему се издвајају припадници нижих друштвених слојева (пољопривредници, радници, издржавана лица). Финансијске препреке за учешће у културној потрошњи најизраженије су код испитаника између 40. и 54. године живота, док су ређе присутне код испитаника између 15. и 24. године. Потребно је имати у виду да млађи људи имају више могућности да учествују у разноликим алтернативним и волонтерским културним активностима кроз јачање сопственог социјалног и културног капитала (у оквиру различитих волонтерских културно-уметничких манифестација, омладинских кампова, невладиних организација). Средовечна попу-

лација је пак углавном у оквиру својих формираних породица усмерена на задовољавање не само сопствених већ и егзистенцијаних и виших потреба своје деце, што им умањује финансијске могућности и време за активнију културну потрошњу. Одсуство интересовања за учешће у културним активностима, као и недостатак знања, односно културне основе, за разумевање културних садржаја појављују се као препреке више код испитаника из села него код испитаника из приградских насеља и града. Ово је повезано са основним социјалним и културним чиниоцима који обележавају развој сеоских подручја (смањен приступ образовним институцијама, недостатак организованог културног живота у којем би култивисање било могуће и пожељно за већи број припадника сеоске популације). Испитаници који живе у граду, припадају вишој или средњој друштвеној класи (руководиоци, приватни предузетници/власници, стручњаци) чешће су од осталих наводили да им је недостатак времена значајна препрека за практиковање културних активности и нешто више од осталих били критични у односу на ограничен избор или лош квалитет доступних културних садржаја у месту свог становања. Ови налази показују да су образованији испитаници из града „захтевнији” културни потрошачи у односу на остале испитанике, услед претпостављеног поседовања развијенијих и разноврснијих културних интересовања.

ЗАКЉУЧАК

Истраживање карактеристика културне потрошње становника Града Ниша, уопштено гледано, указује на просечну учесталост и врло ограничен обим културне потрошње становништва. Четвртина истраживањем обухваћеног становништва Града Ниша културно је пасивна и индиферентна, услед незаинтересованости за културу и неразвијених културних интересовања. Распон активности којима испитаници учествују у културној потрошњи врло је ограничен (гледање телевизије и слушање радија су најпрактикованије културне активности), док су посете јавним установама културе врло ретке (најмање заступљене су посете балетским и оперским представама и концертима класичне музике). Недостатак новца и времена, као и незаинтересованост за културу – умањују могућности за учешће у културној потрошњи, што посебно погађа становнике сеоских и приградских насеља.

Истраживањем је потврђена резиденцијална културна неједнакост и друштвена детерминисаност културне потрошње становништва Града Ниша. Поред места становања, као најзначајнији друштвени корелати културне потрошње испитаника издвојили су се школска спрема, године старости, субјективна оцена материјалног статуса и занимање, док пол испитаника није показао већу статистичку значај-

ност. Учесталост и разноврсност облика културне потрошње смањују се са смањењем школске спреме, повећањем година живота, неповољнијим социјалним и професионалним позицијама људи и економским ограничењима услед њиховог неповољног материјалног положаја. Испитаници из градских средина у односу на остале знатно чешће учествују у културној потрошњи (у просеку пет пута више у односу на испитанике из села и два пута више у односу на испитанике из приградских насеља имају „висок” и „врло висок” ИКПо). Такође, испитаници који живе у граду учествују у разноврснијим културним активностима и чешће су у току свог слободног времена укључени у стицање додатних уметничких и интелектуалних знања и вештина. Оним испитаницима који живе у сеоским и приградским насељима, који имају нижу школску спрему и осећају негативна економска дејства транзиције, култура не обезбеђује смисао у свакодневној егзистенцији. Општи је закључак да је културна потрошња у великој мери умањена и осиромашена код становника сеоских насеља у односу на оне из приградских, а нарочито у односу на становнике града. Уопштено, начин живота и социоекономске карактеристике битно разликују сеоско и градско становништво, па самим тим и утичу на карактеристике њихове културне потрошње. Ово је последица комплексних чинилаца друштвеног и културног развоја урбаног и руралног друштва у југоисточној Србији: далеко богатије културне понуде, развијеније културне инфраструктуре, система стицања образовања, квалификација и друштвеног положаја, задовољавања постојећих и развоја нових културних потреба у оквиру богатије и вишеслојне социјалне и културне климе у градским неголи у осталим насељима.

Одабрани резултати емпиријског истраживања нису обухватили анализу укуса испитаника у оквиру њихових културних пракси, што би јасније означило културно утемељена дистинктивна обележја различитих друштвених и резиденцијалних група, тако да представљају ограничен увид у проблеме везане за културну потрошњу становника Града Ниша.

ЛИТЕРАТУРА

- Bennett, T. et al., (2009). *Culture, Class, Distinction*. New York: Routledge.
- Burdije, P. (2013). *Distinkcija: društvena kritika sada* [*Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*]. Podgorica: CID. [Bourdieu, Pierre, *La distinction: critique sociale du jugement*, Les Editions de Minuit, Paris, 1979].
- Chan, T. W., & Goldthorp, J. H. (2007). Social stratification and cultural consumption: The visual arts in England. *Poetics* no. 35, 168–190.
- DiMaggio, P. J. (1992). *Race, Ethnicity and Participation in the Arts* (Report Monograph, with Francie Ostrower.). Washington, DC: Seven Locks Press.
- Donnat, O., (1994). *Les Français face à la culture: de l'exclusion à l'éclectisme*. Paris: La Découverte.

- European Commission, *Cultural access and participation*, Report, Special Eurobarometer 399 (2013). Retrieved from http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/ebs/ebs_399_en.pdf.
- Gans, H. J. (1999). *Popular Culture and High Culture. An Analysis and Evaluation of Taste* (revised and updated edition). New York: Basic Books.
- Марковић, Крстић, С. (2014). Регионални аспект промена у образовној структури становништва Србије у друштвено-економском контексту [The regional aspect of the changes in the educational structure of the Serbian population in the socio-economic context]. У: Митровић, Љ. (ур.): *Становништво југоисточне Србије: регионалне диспропорције у развоју Србије, миграције и демографска репродукција* (72–92). Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу.
- Марковић, Крстић, С. (2016). Црна Трава и Црнотравци у светлу истраживања одрживости идентитета Срба и националних мањина у пограничју источне и југоисточне Србије [Crna Trava and its residents: A study of the sustainability of the identity of Serbs and ethnic minorities in the border regions of eastern and south-eastern Serbia]. *Теме*, г. XL, бр. 2 (2016), 543–562.
- Марковић Крстић, С. & Милошевић Радуловић, Л. (2016). *Хуманистичка димензија образовања младих у контексту савремених друштвених промена* [Humanistic dimension of education of young people in the context of the contemporary social changes]. Ниш: Филозофски факултет.
- Наумовић, М., & Петковић, Ј. (2011). Југоисточна Србија – села без будућности [Southeast Serbia: Villages without the future]. У: Митровић, Љ. (ур.): *Становништво југоисточне Србије: демографска репродукција и социо-културна динамика* (149–166). Ниш: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Нишу.
- Наумовић, М., & Петковић, Ј. (2016). Заборављени од свих: старачка домаћинства у селима југоисточне Србије [Forgotten by Everyone: Elderly Households in the Villages of Southeast Serbia]. У: Митровић, Љ. (ур.): *Становништво југоисточне Србије: социјални и здравствени проблеми становништва југоисточне Србије – с посебним освртом на положај остарелих* (149–164). Ниш: Центар за научноистраживачки рад САНУ, Универзитет у Нишу и Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Peterson, R. A. (1992). Understanding audience segmentation: From elite and mass to omnivore and univore. *Poetics* 21, 243–258.
- Немањић, М. (1991). *Филмска и позоришна публика Београда: социо-културни услови формирања у периоду 1961–1984*. [Film and theater audience of Belgrade: Socio-cultural conditions of the formation in the period 1961–1984]. Београд: ИДЕА, Завод за проучавање културног развика.
- Републички завод за статистику. *Попис становништва, домаћинства и станова 2011. у Републици Србији: Школска спрема, писменост и компјутерска писменост* [2011 Census of Population, Households and Dwellings in the Republic of Serbia: Educational attainment, literacy and computer literacy]. (2013).
- Цвејић, С., Бабовић, М., Петровић, М., Богданов, Н. & Вуковић, О. (2010). *Социјална искљученост у руралним областима Србије* [Social exclusion in rural areas of Serbia]. Београд: Сектор за инклузивни развој/UNDP.
- Цветичанин, П. (2007). *Културне потребе, навике и укус грађана Србије и Македоније* [Cultural needs, habits and taste of citizens of Serbia and Macedonia]. Ниш: Одбор за грађанску иницијативу.
- Цветичанин, П., & Миланков, М. (2011). *Културне праксе грађана Србије* [Cultural practices of citizens of Serbia]. Београд: Завод за проучавање културног развика.

THE CHARACTERISTICS OF CULTURAL CONSUMPTION OF THE POPULATION OF THE CITY OF NIŠ

Jelena Petković

University of Niš, Faculty of Philosophy, Niš, Serbia

Summary

The paper is based on the results of a more extensive empirical study of the cultural participation of the urban, suburban and rural population of the City of Niš, carried out on a sample of 800 respondents in 2015. The research results refer only to the aspect of cultural consumption, with the aim of representing empirical findings and indicating which means, and to what extent, the respondents' place of residence, in correlation with other socio-demographic features (age, gender, level of education, profession, satisfaction with one's material status) influence their cultural consumption. The research results have been represented over three levels of analysis: a) the frequency of cultural consumption, b) the forms of cultural consumption, and c) the obstacles in realizing cultural consumption among the respondents. This is a quantitative sociological study, which relies on the framework of the class-cultural homology of Pierre Bourdieu, and which includes a combined questionnaire as the basic measuring instrument. In addition to the theoretical analysis, the comparative-analytical and statistical methods were also used to calculate the level of participation of the respondents in various activities of cultural consumption, a methodology based on the formation of the Index of Cultural Consumption – ICCo. This was used to define the levels of frequency of cultural consumption of the respondents – their participation in various consumer cultural activities – ranging from “very high”, “high”, “average” to “low”, which were correlated with the basic socio-demographic features of the respondents.

The research results at the level of the overall sample indicate an average frequency and very limited extent of cultural consumption of the surveyed respondents, where the lack of financial means, the lack of time and the lack of interest were singled out as the main obstacles to the cultural consumption of the respondents. Furthermore, residential cultural inequality was also confirmed, as was the cultural determinism of cultural practices. As many as one-quarter of the respondents from the entire sample were culturally indifferent due to the lack of development of cultural interests, among whom the rural respondents were predominant. The respondents from the urban environment take part in various types of cultural consumption more often (on average they scored a “high” or “very high” ICCo five times more compared to the rural, and twice as much as the suburban respondents). Furthermore, urban respondents in their leisure time more often than others participated in acquiring additional artistic or intellectual knowledge, or skills which contribute to their personal improvement and social affirmation. The frequency and diversity of the forms of cultural consumption lessen with the decrease in the level of education of the respondents, with an increase in their age, their unfavorable social and professional positions, and economic limitations due to their unfavorable material position. The lack of financial means, time and interest generally decrease the possibility of participating in cultural life, in culture as a means of self-actualization and emancipation, which is predominantly the case in rural and suburban environments. The general conclusion is that cultural consumption has been diminished and impoverished among the residents of the rural environment to a great extent compared to those of the suburban, and especially those in the urban environment. Generally speaking, we could say that the way of life, educational characteristics, material status and professional positions significantly distinguish between the rural and urban population, which undoubtedly influences the various extents and characteristics of their cultural consumption.